

**Управління освіти і науки
Житомирської обласної державної адміністрації
Комунальний заклад «Житомирський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради
Кафедра суспільно-гуманітарних дисциплін**

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

Регіональної науково-практичної інтернет-конференції

**«НАПРЯМКИ ТА СУЧАСНІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ
ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА:
СУСПІЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ»,**

29 травня 2020 року

м. Житомир, 2020

Затверджено на вченій раді комунального закладу «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради (протокол № 5 від 27 травня 2020 року)

Рецензенти:

Коновальчук Іван Іванович, завідувач кафедри дошкільної освіти та педагогічних інновацій Житомирського державного університету імені Івана Франка, доктор педагогічних наук, доцент.

Рожнова Тетяна Євгенівна, доцент кафедри педагогіки, адміністрування і соціальної роботи навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України.

Збірник матеріалів Регіональної науково-практичної інтернет-конференції «Напрямки та сучасні фактори розвитку професійної компетентності педагога суспільно-гуманітарні аспекти (29 травня 2020 року) / Комунальний заклад «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради, кафедра суспільно-гуманітарних дисциплін. – Житомир, 2020. – 94 с.

У збірнику представлені тези учасників конференції: науковців, практиків галузі освіти.

Матеріали можуть бути корисними як для науковців та педагогічних працівників у їхній роботі, так і для слухачів курсів підвищення кваліфікації під час вивчення навчальних дисциплін.

Відповідальність за правильність фактів, посилань, наведених у матеріалах, несуть їх автори.

© Колектив авторів, 2020

© КЗ «ЖОШПО» ЖОР, 2020

ВСТУПНЕ СЛОВО

Розвиток професійної компетентності педагогів в умовах реформування освіти є потребою часу. Цим обумовлена увага практиків та науковців до розгляду цієї проблематики на Регіональній науково-практичній інтернет-конференції «Напрямки та сучасні фактори розвитку професійної компетентності педагога: суспільно-гуманітарні аспекти».

Виділено напрямки діяльності конференції:

- суспільно-гуманітарні напрямки впровадження компетентнісного підходу в післядипломній освіті;
- система післядипломної освіти педагогічних кадрів як чинник розвитку освіти в регіоні;
- науково-методичний супровід формування та розвитку особистісно-професійної компетентності керівників освітніх закладів;
- інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах інклюзивної освіти;
- підвищення кваліфікації педагогів та професійний розвиток у контексті вимог Нової української школи: суспільно-гуманітарні напрямки.

Основними темами, які розкривали дописувачі, стали: розвиток професійної компетентності педагогічних працівників та керівників у закладах загальної середньої, дошкільної, позашкільної та післядипломної освіти, використання інноваційних технологій в освітньому процесі, формування професійної готовності педагогів до роботи в умовах інклюзивного навчання, а також різноманітні інноваційні шляхи особистісного розвитку учнів у закладах освіти, ґрунтовані на засадах компетентнісного, особистісно орієнтованого, дитиноцентричного підходів.

Про актуальність заявленої теми свідчить розгляд означених тем відповідно до сфери дошкільної освіти, загальної середньої освіти, позашкільної, інклюзивної, післядипломної освіти тощо.

Окреслена тематика не вичерпує весь діапазон наукових і практичних інтересів учасників конференції, тому збірник містить окремі розкриття відмінних від заявленої тематики тем, які оргкомітет з повагою розміщує в збірнику.

Збірник наукових праць «Напрямки та сучасні фактори розвитку професійної компетентності педагога: суспільно-гуманітарні аспекти» адресований широкому загалу освітян, а саме: керівникам, науковцям, викладачам, вчителям та студентам.

Оргкомітет

ЗМІСТ

1. **Адамович І.В.** Освітня екосистема HUMAN-школа: досвід дистанційного навчання.....6
2. **Бойко І.І.** Професійна компетентність педагога: особистісний контекст ефективної професійної діяльності..... 11
3. **Болдирєва Г.В.** Методичні засади підготовки педагогів до здійснення освітніх змін.....16
4. **Венцель Н.В.** Розвиток правової компетентності педагогічних працівників у процесі атестації.....21
5. **Вознюк О.В.** Проблемні питання компетентнісної парадигми.....24
6. **Гилярська О.І.** Професійно орієнтована компетентність майбутнього вчителя у педагогічному коледжі як запорука успіху професійної діяльності.....29
7. **Гриньова М.В.** Випробування партисипацією: учнівська молодь хоче бути почутою.....34
8. **Гродецький Б.І.** Хмарні технології в освітньому процесі в умовах інклюзивного навчання.....39
9. **Давиденко Ю.Г.** Формування педагогічного розвитку вчителя початкових класів на шляху до Нової української школи.....43
10. **Демчук Л.І.** Впровадження медіаосвіти в закладах освіти в умовах Нової української школи.....47
11. **Дікова-Фаворська О.М.** Професійна компетентність учителів: виклики та очікування.....52
12. **Зоря О.А. Сімайкіна Т.Ю.** Комплексна підтримка дитини з особливими освітніми потребами як умова успішної реалізації інклюзивної освітньої політики.....55
13. **Dubaseniuk O., Voznyuk A., Samoilenko O.** Quality of education as a necessary condition for effective functioning the educational system and the development of society: Ukrainian experience.....61
14. **Катанаха А.М.** Психологічний супровід інклюзивного навчання в умовах ЗДО.....70
15. **Коврігіна Л.М.** Професійний розвиток педагога як конкурентноспроможного фахівця.....76
16. **Коча І.А.** Розвиток професійних компетентностей учителя під час викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ».....79

17. <i>Кучеренко А.А.</i> Професійна компетентність учителя історії як основна складова формування історичної свідомості учнів	85
18. <i>Кучинська Л.Ф.</i> Рекреалогічний підхід до збереження професійного здоров'я фахівців закладів дошкільної освіти	89
19. <i>Мурзаков С.А.</i> Проектування індивідуальної освітньої траєкторії професійного розвитку педагога в межах регіонального експерименту.....	94
20. <i>Орлова О.А.</i> Внесок А.В. Даринського в розвиток теорії та практики андрагогіки.....	97
21. <i>Орлова О.А.</i> Нова українська школа – орієнтири для дошкілля.....	101
22. <i>Пастовенський О.В.</i> Етапи розвитку освітніх систем.....	104
23. <i>Ренькас Б.М.</i> Формування іміджу закладу загальної середньої освіти.....	109
24. <i>Рибка А.В.</i> Освітньо-розвивальне середовище – нові орієнтири для дошкілля.....	113
25. <i>Ринчовська Т.В.</i> Воркшоп як форма динамічного навчання педагогічних працівників.....	116
26. <i>Сахневич О.Г.</i> Розвиток професійної компетентності вчителів початкових класів.....	120
27. <i>Смагіна Т.М.</i> Детермінанти розвитку професійної компетентності педагога в сучасному інноваційному освітньому середовищі.....	123
28. <i>Шабінська О.Д.</i> Подолання правового нігілізму учасників освітнього процесу.....	126
29. <i>Швень Я.Л.</i> Особливості проведення марафону в системі інформальної освіти дорослих: дистанційний модуль на платформі «Толока».....	130

ВИПРОБУВАННЯ ПАРТИСИПАЦІЄЮ: УЧНІВСЬКА МОЛОДЬ ХОЧЕ БУТИ ПОЧУТОЮ

Демократичний вектор розвитку України посилив роль активного громадянства та актуалізував усі сфери, рівні й форми громадянської освіти. Так, Концепція громадянської освіти в Україні, визначаючи стратегічними напрямками громадянської освіти правову освіту громадян та посилення здатності брати участь у суспільному житті, акцентує увагу на необхідності для формування громадянських компетентностей застосування таких специфічних підходів, як наскрізний підхід, поступальний підхід та підхід «навчання через участь» [1].

Слід зазначити, що у відповідності до «Хартії Ради Європи з освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини: Хартія для кожної людини» участь, тобто партисипація, є одним із ключових принципів організації життєдіяльності будь-якої спільноти чи організації [4, с.13]. Тобто, можна стверджувати, що участь є одночасно ключовим аспектом методології громадянської освіти та її ціллю й прогнозованим результатом.

Загалом поняття «партисипація» (з англ. to participate - бути частиною чогось, брати участь), яке походить із соціологічних наук, є динамічним і набуває постійної трансформації. У посібнику Ради Європи «Скажи своє слово» з використання Переглянутої Європейської хартії про участь молоді в місцевому та регіональному житті наводиться декілька трактувань цього поняття:

- «Участь, якщо коротко, означає бути задіяним у чомусь, вирішувати поставлені завдання та розділяти або брати на себе відповідальність. Це означає бути допущеним та включеним у якусь діяльність».
- «Участь означає допомогу в керуванні та формуванні».
- «Участь зводиться до того, щоб говорити та слухати, висловлювати свою думку й прислухатися до думки інших. Вона може означати спільну роботу над вирішенням якої-небудь проблеми або над напрямком діяльності» [3, с. 11-12].

Підхід до здійснення громадянської освіти через практику участі учасників освітнього процесу у прийнятті рішень щодо питань, які стосуються їхніх прав, інтересів та потреб, поставив ряд викликів перед школою, владою та громадою. Так, безперечним є той факт, що задекларовані цінності Нової української школи, зокрема і цінність прав людини та демократії, викликали кризу спроможності багатьох закладів загальної середньої освіти стати осередком демократії в громаді та сприяти набуттю учнями практики демократичної участі на трьох рівнях: клас, школа, громада. Подібна ситуація спостерігається і на рівні органів місцевої влади, які є недостатньо вмотивовані та спроможні здійснювати ефективну

молодіжну політику щодо участі учнівської молоді у ключових сферах життєдіяльності громади, визначених в Переглянутій Європейській хартії про участь молоді у місцевому та регіональному житті [2]. Підтвердженням цьому є ряд соціологічних досліджень, що проводилися в останні роки на замовлення Міністерства молоді та спорту України, Міністерства освіти і науки України та різноманітними вітчизняними й міжнародними громадськими організаціями.

В нашому дослідженні ми зосередимо увагу на автентичності життєвого та водночас освітнього середовища у поцінуванні партисипації учнівської молоді (учнів віком 14-18 років), та проаналізуємо різні аспекти ситуації, яка склалася щодо сприяння участі учнівської молоді у життєдіяльності громади як ключової умови для формування громадянськості особистості.

В основу нашого дослідження покладені результати опитувань педагогів та учнівської молоді Одещини на тему партисипації учнівської молоді, що проводилися протягом 2019/2020 навчального року в рамках діяльності Одеської обласної школи громадянської партисипації дорослих та молоді «УСіВ ДІ!» КЗВО «ОАНОООР».

Так, у відповідності до сходинок участі Роджера Харта участь молоді у житті громад визначається індивідуальним контекстом молодіжної політики на місцевому рівні та загалом характеризується опитаними педагогами певним символізмом:

- маніпуляція;
- для видимості;
- молоді люди призначені, але їх інформують;
- з молоддю консультуються та їх інформують.

Визначаючи, що право на участь є у всіх підлітків та що державні органи влади мають нести відповідальність за фінансування та впровадження політичних заходів щодо сприяння участі молоді, опитані педагоги вважають найбільшими труднощами і перепонами ефективній участі учнівської молоді на рівні громади такі:

- кошти, пов'язані з участю молоді;
- недостатність у наданні підтримки для молоді та дорослих;
- різні рівні та типи досвіду;
- брак інших необхідних ресурсів (наприклад, брак вільного часу);
- різні графіки життя у дорослих та молоді;
- відсутність досвіду з ефективного залучення молоді;
- різні цінності та звички у молоді та дорослих.

Водночас серед умов, які, на думку опитаних педагогів, найбільше сприяють участі молоді були зазначені:

- готовність брати участь або робити спільну роботу;
- існуюче партнерство: молодь-дорослі;
- здатність конструктивно вирішувати конфліктну ситуацію;
- доступ до інформації;

- доступ до технологій;
- готовність розподіляти повноваження та контроль;
- залучення різних учасників.

Позитивну перспективу для розвитку партисипації учнівської молоді дають порівняльні результати опитувань педагогів та учнівської молоді. Так, окремі аспекти результатів опитувань свідчать про певну єдність поглядів дорослих та молоді на найбільш важливі напрямки роботи з учнівською молоддю (табл.1).

Пріоритети педагогів	Пріоритети учнів
<ul style="list-style-type: none"> • підтримка талановитої молоді • стимулювання громадянської активності • популяризація здорового способу життя 	<ul style="list-style-type: none"> • підтримка талановитої молоді • популяризація здорового способу життя • розвиток молодіжної інфраструктури

Табл. 1. Найбільш важливі напрямки роботи з учнівською молоддю

Водночас, порівняння результатів опитувань демонструють розбіжність у поглядах дорослих та молоді на те, яких саме послуг/заходів найбільше не вистачає для учнівської молоді (табл.2).

Пріоритети педагогів	Пріоритети учнів
<ul style="list-style-type: none"> • неформальна освіта • надання приміщення для навчання, проведення заходів • реалізація соціальних, волонтерських проєктів 	<ul style="list-style-type: none"> • розважальні заходи • неформальна освіта • спортивні заходи

Табл. 2. Послуги/заходи, яких не вистачає для учнівської молоді

Одним із важливих результатів опитування учнівської молоді Одещини стало спростування позиції дорослих, яка є досить поширеною і серед освітянської спільноти, щодо незацікавленості учнівської молоді у житті громади, тобто своєрідної інертності та апатії до громадянської активності. Так, 45 % респондентів ствердили, що вони готові особисто брати активну участь у процесі розбудови та розвитку своєї громади, 34,5% - якщо їх покличуть, 16,3% не визначилися з відповіддю, 1% респондентів вказали, що вони вже беруть участь і лише 3,6% опитаних зазначили, що не готові брати участі.

Серед можливих сфер своєї участі у житті міста/села/селища учнівська молодь визначила такі:

- розробка та реалізація молодіжних проєктів, ініціатив, заходів;
- бути членами молодіжної ради;
- участь у розробці та реалізації стратегії та проєктів розвитку міста/села/селища;
- мати представництво у виконавчих органах місцевої влади;
- створення молодіжних ініціативних груп та організацій;

- участь у громадських зборах та слуханнях.

Однак, є певні причини, які, як зазначили опитані учні, заважають бути їм соціально активними, зокрема:

- відсутність дієвої молодіжної інфраструктури у їхньому населеному пункті;
- недостатня поінформованість щодо можливостей участі;
- перевантаженість навчальною діяльністю.

Отже, аналіз результатів опитувань педагогів та учнівської молоді, дають підстави стверджувати про існування ряду проблем щодо участі учнівської молоді у житті громад та ставлять під сумнів автентичність задекларованого партнерства дорослих та учнівської молоді.

З огляду на вищезазначене, можемо стверджувати про необхідність налагодження конструктивного діалогу школи-влади-громади у здійсненні ефективної політики на місцевому рівні щодо створення сприятливих умов для партисипації учнівської молоді, а саме задля розвитку:

- інституційної підтримки участі молоді;
- комунікативних платформ для дорослих та молоді;
- суб'єктності учнівської молоді;
- конкурентноспроможності учнівської молоді;
- ефективної молодіжної інфраструктури;
- соціальної включеності учнівської молоді;
- фінансової підтримки партисипативних ініціатив учнівської молоді;
- підтримуючого та мотивуючого до участі навчання;
- ролі школи у набутті учнями практики участі.

Все це обумовлює запит на розвиток професійної спроможності педагогів та представників органів місцевої влади щодо розвитку партисипації учнівської молоді, що можна досягнути завдяки посиленню формальної та неформальної громадянської освіти дорослих, зокрема засобами післядипломної освіти.

Можемо зробити висновок, що створення автентичного життєвого та освітнього простору у поцінуванні партисипації учнівської молоді як ключової умови для формування громадянськості особистості є викликом для школи-влади-громади, який може бути успішно подоланим лише спільними зусиллями і лише за умови, якщо учнівська молодь буде почута дорослими.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-shvalennya-koncepciyi-rozvitku-gromadyanskoyi-osviti-v-ukrayini>
2. Переглянута Європейська хартія про участь молоді у місцевому та регіональному житті [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rm.coe.int/168071b58f>

3. Скажи своє слово! Посібник з Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rm.coe.int/have-your-say-manual-ukr/1680789a84>
4. Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини: Хартія для кожної людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680699628>